

МІНІСТЕРСТВО ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я УКРАЇНИ
ПОЛТАВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ МЕДИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

УЗГОДЖЕНО:

Гарант освітньо-наукової програми
«Медицина»
професор *И. Кайдашев* І. Кайдашев

Гарант освітньо-наукової програми
«Стоматологія»

професор *І. Ткаченко* І. Ткаченко

Гарант освітньо-наукової програми
«Педіатрія»

професор *В. Похилько* В. Похилько

Гарант освітньо-наукової програми

«Громадське здоров'я»

професор *І. Голованова* І. Голованова

Гарант освітньо-наукової програми

«Біологія»

професор *С. Білаш* С. Білаш

Заслухано на засіданні Вченої ради
ПДМУ

«30» листопада 2022 року,
протокол № _____

Секретар Вченої ради

доцент *В. Філатова* В. Філатова

«ЗАТВЕРДЖУЮ»

Проректор ЗВО з наукової роботи
ПДМУ

професор *И. Кайдашев* І. Кайдашев

«30» листопада 2022 року

СИЛАБУС
БІОЕТИКА

для здобувачів освіти третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти, які
навчаються за освітньо-науковими програмами «Медицина»,
«Стоматологія», «Педіатрія», «Громадське здоров'я», «Біологія»

СИЛАБУС

навчальної дисципліни

Біоетика

Освітньо-наукові програми	«Медицина» (режим доступу: https://www.pdmu.edu.ua/n-process/department-npr/onp/medical), «Стоматологія» (режим доступу: https://www.pdmu.edu.ua/n-process/department-npr/onp/stomat), «Педіатрія» (режим доступу: https://www.pdmu.edu.ua/n-process/department-npr/onp/pediatr), «Громадське здоров'я» (режим доступу: https://www.pdmu.edu.ua/n-process/department-npr/onp/publik-health), «Біологія» (режим доступу: https://www.pdmu.edu.ua/n-process/department-npr/onp/biology)
Галузі знань	22 – Охорона здоров'я, 09 – Біологія
Спеціальності	222 – Медицина, 221 – Стоматологія, 228 – Педіатрія, 229 – Громадське здоров'я, 091 – Біологія
Курс	1
Семестр	1
Обсяг дисципліни, кредити ЄКТС/години	1 / 30
Мова викладання	Українська
Предмет вивчення	<p>Це знання законів, принципів і правил регулювання професійної поведінки медичних працівників та дослідників, що сприяють безпеці використання нових медичних технологій та запобігають нанесенню шкоди людині, її потомству, усьому людству і біосфері у цілому;</p> <p>Формування поваги до життя та гідності здорової і хворої людини, інтереси яких завжди повинні оцінюватися вище від інтересів науки або суспільства;</p> <p>Формування вміння ідентифікувати та аналізувати конфліктні ситуації, що виникають на стику медицини, біології, філософії та юриспруденції, а й визначати конкретні шляхи їхнього розв'язання;</p> <p>Формування основ вміння користуватися новими етичними принципами (тобто нооетикою), для запобігання глобальної екологічної кризи, за суттю ноосферної кризи, яка може прийняти катастрофічний і необоротний характер.</p>

Мета	<ul style="list-style-type: none"> • формування знань щодо моральної сторони діяльності людини в медицині та біології; • формування знань щодо збереження живими організмами своєї біологічної суті, біологічних якостей, запобігання широкомасштабній втраті біологічної цілісності; • формування знань щодо законодавчих документів, що захищають індивідуум, суспільство і людство в цілому від небажаних і згубних наслідків упровадження в практику нових медико-біологічних технологій; • виховання глибокої переконаності в необхідності неухильного дотримання етичних і моральних норм, правил і принципів у своїй практичній діяльності; • формування вміння оцінювати новітні досягнення біології та медицини з точки зору визначення ступеня їх небезпеки для людини і суспільства сьогодні й у майбутньому. 			
Зв'язок з іншими дисциплінами	Місце дисципліни визначається її структурно-логічним зв'язком з іншими дисциплінами, зокрема: фармакологія, терапія, хірургія, соціальна медицина, педіатрія, геронтологія та інші.			
Форми навчання	Очна (денна, вечірня), заочна.			
Результати навчання	Дисципліна забезпечує набуття здобувачами наступних компетентностей: знати: закони, принципи і правила регулювання професійної поведінки медичних працівників та дослідників, що приймають безпеці використання нових медичних технологій та запобігають нанесенню шкоди людині, її потомству, усьому людству і біосфері у цілому; вміти: - проявляти повагу до життя та гідності здорової і хворої людини, інтереси яких завжди повинні оцінюватися вище від інтересів науки або суспільства; - ідентифікувати та аналізувати конфліктні ситуації, що виникають на стику медицини, біології, філософії та юриспруденції, а й визначати конкретні шляхи їх розв'язання; - користуватися новими етичними принципами (тобто ноетикою), для запобігання глобальної екологічної кризи, за суттю ноосферної кризи, яка може прийняти катастрофічний та необоротний характер.			
Види занять	Лекційні та практичні заняття, самостійна робота, консультації.			
Структура дисципліни	Назви змістових модулів і тем	Кількість годин		
		Усього	у тому числі	
			Лекції	Практичні

1	2	3	4	5
<i>Змістовий модуль 1. Біоетика</i>				
Тема 1. Біоетика як філософська галузь медицини. Визначення, предмет, мета, завдання, теоретичні основи та історія розвитку. Теорії та методи біоетики			2	
Тема 2. Виховання поваги до здорового способу життя. Філософське, біологічне й етичне визначення поняття «здоров'я». Визначення здоров'я за ВООЗ. Здоровий спосіб життя як умова його тривалості, фізичного та духовного розвитку				2
Тема 3. Біоетична оцінка статусу плода та початку життя, конфліктів між матір'ю та плодом. Медико-етичні, соціальні та правові проблеми репродукції людини і нових репродуктивних технологій. Біоетичні проблеми планування сім'ї (контрацепція та природні методи планування сім'ї)			2	
Тема 4. Права людини як джерело біоетичних принципів та критеріїв поведінки. Вартість життя та здоров'я людини. Гідність і недоторканість людського життя з моменту його запліднення до природної смерті				2
Тема 5. Біоетичні аспекти трансплантології, трансфузіології крові. Донорство, взяття та дарування органів			2	
Тема 6. Біоетичні проблеми болю, страждання, реабілітації та евтаназії. Біоетичні проблеми життя, вмирання, реанімації та смерті. Визначення та			2	
Тема 7. Концепція біобезпеки і ризику біомедичних технологій. Біоетичні аспекти та біобезпека впливу навколишнього середовища на людину. Біоетичні аспекти агротехнологій				2
Тема 8. Біоетичні, правові й соціальні проблеми медичної генетики, генної інженерії та генної терапії, генетичних репродуктивних технологій модифікацій природи людини і тварин. Медико-етичні проблеми клонування людини і тварин				2
Тема 9. Соціальна етика медицини. Соціальна справедливість, проблеми транскультуральної етики і соціоетичні		2		
Тема 10. Взаємини між медичними співробітниками, пацієнтом та його родиною. Біоетичні основи професійної діяльності лікаря. Моделі стосунків між лікарем пацієнтом. Принципи правдивості, інформованої згоди, конфіденційності (лікарська таємниця)		2		

	<p>Тема 11. Біоетичні проблеми біопсихосоціальної медицини, психології та психіатрії</p>				2
	<p>Тема 12. Біоетика: предмет, мета і задачі в системі охорони здоров'я. Історія професійної медичної етики, ноетики Біоетика і становлення національної системи охорони здоров'я в Україні</p>		2		
	<p>Тема 13. Права людини як джерело біоетичних принципів та критеріїв поведінки. Вартість життя та здоров'я людини. Гідність і недоторканість людського життя з моменту його запліднення до природної смерті. Міжнародні документи з питань біоетики та прав людини</p>		2		
	<p>Тема 14. Біоетика медико-біологічних експериментів. Сучасна концепція доказової медицини. Біоетичні комітети, історія створення, методи організації, моделі, права та обов'язки, перспективи діяльності</p>		2		
	<p>Підсумковий модульний контроль У цього годин</p>	30	10	2	10
Методи навчання	<p>Проблемне навчання; дослідницьке навчання; лекція; бесіда; розповідь-пояснення; практичні роботи; самостійна робота під керівництвом викладача; самостійна домашня робота; перегляд навчальних кінофільмів; наочні методи (ілюстрації, демонстрації); підготовка рефератів; опитування думок студентів; аналіз ситуацій, дискусії; дебати; мозковий штурм; робота в групах; заняття-ділова зустріч; заняття-навчальна конференція; проектно-дослідницький метод; портфоліо; вправи; творчі роботи; онлайн дискусії; індивідуальне і групове консультування; відеозаписи лекцій і практичних занять; вікторини; бліц-опитування; спільна робота студентів і викладача з додатками, комп'ютерними програмами; спостереження і систематизація фактів; самостійне вивчення проблеми в науковій літературі; складання планів, конспектів.</p>				
Форми та методи оцінювання	<p>Поточне, тематичне, семестрове оцінювання, підсумковий модульний контроль, залік.</p>				
Система оцінювання	<p>Контроль здійснюється за модульно-рейтинговою системою <i>При цьому, кількість балів:</i> 1-34 відповідає оцінці «F» з обов'язковим повторним вивченням дисципліни; 35-59 відповідає оцінці «F_x» з можливістю повторного складання; 60-64 відповідає оцінці «E» («достатньо»); 65-74 відповідає оцінці «D»; 75 - 84 відповідає оцінці «C»; 85 - 89 відповідає оцінці «B» («дуже добре»); 90 - 100 відповідає оцінці «A». Для здобувачів, які набрали сумарно меншу кількість балів ніж критично-розрахунковий мінімум – 60 балів, для одержання заліку обов'язковим є виконання</p>				

	<p>умов, що висуваються викладачем.</p> <p>Шкала відповідності:</p> <table border="1" data-bbox="496 208 1501 510"> <thead> <tr> <th colspan="2">За 100 – бальною шкалою</th> <th colspan="2">За чотирибальною шкалою</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td>A</td> <td>90 – 100</td> <td>5</td> <td>відмінно</td> </tr> <tr> <td>B</td> <td>85 – 89</td> <td rowspan="2">4</td> <td rowspan="2">добре</td> </tr> <tr> <td>C</td> <td>75 – 84</td> </tr> <tr> <td>D</td> <td>65 – 74</td> <td rowspan="2">3</td> <td rowspan="2">задовільно</td> </tr> <tr> <td>E</td> <td>60 – 64</td> </tr> <tr> <td>F_x</td> <td>35 – 59</td> <td>2</td> <td>не задовільно</td> </tr> <tr> <td>F</td> <td>1 – 34</td> <td></td> <td></td> </tr> </tbody> </table>	За 100 – бальною шкалою		За чотирибальною шкалою		A	90 – 100	5	відмінно	B	85 – 89	4	добре	C	75 – 84	D	65 – 74	3	задовільно	E	60 – 64	F _x	35 – 59	2	не задовільно	F	1 – 34		
За 100 – бальною шкалою		За чотирибальною шкалою																											
A	90 – 100	5	відмінно																										
B	85 – 89	4	добре																										
C	75 – 84																												
D	65 – 74	3	задовільно																										
E	60 – 64																												
F _x	35 – 59	2	не задовільно																										
F	1 – 34																												
<p>Матеріально-технічне та/або інформаційне забезпечення</p>	<p>Вивчення дисципліни, окрім іншого, забезпечується з допомогою системи дистанційного навчання Полтавського державного медичного університету (режим доступу: https://moodle.pdmu.edu.ua/). У системі містяться авторські лекції, відео-лекції викладачів дисципліни – к.мед.н., доц. Стецук Є.В., інтерактивні тести до цих лекцій, інтерактивні практичні заняття, підбірки корисних навчальних відео-матеріалів та навчальної літератури.</p> <p style="text-align: center;">Рекомендована література</p> <p>Базова Українською мовою</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Аболіна Т. Г. Прикладна біоетика: навчальний посібник. Київ : Центр учбової літератури, 2012. 392 с. 2. Вадзюк С. Н., Волкова Н. М. Основи біоетики і біобезпеки : посібник. Тернопіль : ТДМУ : Укрмедкнига, 2019. 128 с. 3. Гешелін С. А. Етика в хірургії / С. А. Гешелін // Здоров'я України. - 2015. 4. Голубнича В. М., Погорелов М. В., Корнієнко В. В. Біобезпека та біозахист у біологічних лабораторіях 1-го та 2-го рівнів біобезпеки : монографія. Суми : Сумський державний університет, 2016. 123 с. 5. Дуган О. М., Литвинов Г. С., Галкін О. Ю., Яковенко О. І. Науковоуправлінські засади екологічної експертизи та оцінювання довкілля: навчальний посібник. Київ : КНУ, 2017. 232 с. 6. Запорожан В.М. Біоетика: підручник / В.М. Запорожан, М.Л. Аряев.– К: Здоров'я, 2005. – 288с. 7. Москоленко В.Ф. Біоетика: філософсько – методологічні та соціально-медичні проблеми / В.Ф. Москоленко, М.В. Попов. – Вінниця: Нова книга, 2005. – 218с. 8. Назар П.С. Основи медичної етики / П.С. Назар, Ю.Г. Вілемський, О.А. Грандо. – К.: Здоров'я, 2002. – 344с. 9. Терашкевич Г.Т. Біоетика в системі охорони здоров'я і медичної освіти: навчальний посібник. – Львів: Світ, 2008. – 344 с. 10. Сидоренко Л.І. Сучасна екологія. Наукові, етичні та філософські ракурси. Київ : Вид. Парапан, 2012. 152 с. 11. Швед О.В. Екологічна біотехнологія: навч. посібник: у 2 кн. Кн. II / О.В. Швед, О.Б. Миколів, О.З. Комаровська-Порохнявець, В.П. Новіков. – Львів: Видавництво Національного університету «Львівська політехніка», 2010. – С. 228–356. <p>Українською мовою допоміжна</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Возіанов О. Ф. Проблеми трансплантології в Україні Трансплантологія. 2010. Т.1. №1. С. 7 – 10. 2. Сучасні проблеми біоетики / редкол. : Ю. І. Кундієв (відп. ред.) та ін. К. : Академперіодика, 2009. 278 с. 																												

3. Відповідальні медико-біологічні дослідження в глобальній безпеці системи охорони здоров'я : методичний документ. Женева : ВООЗ, 2010. 70 с.
 4. Биологическая безопасность в микробиологических и биомедицинских лабораториях / Д. Абрахам, М. Адлер, Л. Алдерман и др. Вашингтон : Типография Правительства США, 2007. 360 с. 125
 5. Возіанов О. Ф. Клінічні випробування стовбурових клітин: початок регенеративної та відновної медицини Здоров'я України. 2008. №12 (193). С. 62 – 63.
 6. Галкін О. Ю. Біоетика в Україні: від теорії до практики. Нормативноправові та навчально-наукові аспекти Наукові вісті НТУУ «КПІ». 2011. №3. С. 12–19.
 7. Запорожан В. М. Від біоетики до ноетики Вісник НАН України. 2004. №12. С. 22 – 30. 8. Запорожан В. М., Аряев Н. Л. Біоетика та біобезпека: підручник. Київ : Здоров'я, 2013. 454 с.
 8. Москоленко В. Ф. Біоетика: філософсько – методологічні та соціально-медичні проблеми. Вінниця: Нова книга, 2005. 218 с.
 9. Кулініченко В. О. Філософсько-світоглядні засади біоетики Практична філософія. 2001. №3. С. 37 – 43.
 10. Ліщинська-Милян О. І. Філософські та прикладні аспекти біоетики: текст лекції. Львів: Видавничий центр ЛНУ імені Івана Франка, 2004. 24 с.
 11. Чешко В. О. Генетика, біоетика, політика: коеволюція культурнопсихологічних парадигм сучасної цивілізації Практична філософія. 2001. №3. С. 44 – 71.
 12. Місце біоетики в педагогічному процесі вищої медичної освіти / Є.М Нейко., В.Я. Камінський, О.Г. Попал,инець [та ін.] // Архів клінічної медицини. - 2006.
 13. Романова Н.Ф. Психологічні служби системи освіти в Україні: перспектива та особливості розвитку / Н.Ф. Романова // “Соціальна робота в Україні: теорія і практика”, № 3, 2008.
 14. Сенюта І. Біоетичне законодавство України: перспективи становлення та розвитку І І. Сенюта // Вісник Львівського університету. - Серія юридична. - Львів, 2006.
 15. Терашкевич Г.Т. Біоетика в системі охорони здоров'я і медичної освіти : навчальний посібник І Терашкевич Г.Т. - Львів: Світ, 2008.
 16. Біоетика: Підручник / Згречча Е., Спаньйоло А. Дж., П'єтро М. Л. та ін.; переклад з італ. В.Й. Шовкун. - Львів: Медицина і право, 2007.
- Англійською мовою**
1. Global Bioethics - Perspective for Human Survival, editor Brunette Chiarelli, 160 pages
 2. Baylis F. Bioethics in Action / F. Baylis, A. Dreger. - Cambridge : Cambridge University Press, 2018.-ISBN 9781107120891
 3. Empirical Bioethics: Theoretical and Practical Perspective / J. Ives, M. Dunn. A. Cribb. - Cambridge : Cambridge University Press, 2018.
 4. Post S. Garrard Encyclopedia of Bioethics / Post S. Garrard. - Macmillan Reference USA. 2003.
 5. Niederberger C, Pellicer A, Cohen J, Gardner DK, Palermo GD, O'Neill CL, Chow S, Rosenwaks Z, Cobo A, Swain JE, Schoolcraft WB, Frydman R, Bishop LA, Aharon D, Gordon C, New E, Decherney A, Tan SL, Paulson RJ, Goldfarb JM, Brännström M, Donnez J, Silber S, Dolmans MM, Simpson JL, Handyside AH, Munné S, Eguizabal C, Montserrat N, Izpisua Belmonte JC, Trounson A, Simon C, Tulandi T, Giudice LC, Norman RJ, Hsueh AJ, Sun Y, Laufer N, Kochman R, Eldar-Geva T, Lunenfeld B, Ezcurra D, D'Hooghe T, Fauser BCJM, Tarlatzis BC, Meldrum DR, Casper RF, Fatemi HM, Devroey P, Galliano D, Wikland M, Sigman M, Schoor RA, Goldstein M, Lipshultz LI, Schlegel PN, Hussein A, Oates RD, Brannigan RE, Ross HE, Pennings G, Klock SC, Brown S, Van Steirteghem A, Rebar RW, LaBarbera AR. Forty years of IVF. Fertil Steril. 2018 Jul 15;110(2):185-324.e5. doi: 10.1016/j.fertnstert.2018.06.005. PMID: 30053940.

6. Percie du Sert N, Hurst V, Ahluwalia A, Alam S, Avey MT, Baker M, Browne WJ, Clark A, Cuthill IC, Dirnagl U, Emerson M, Garner P, Holgate ST, Howells DW, Karp NA, Lazic SE, Lidster K, MacCallum CJ, Macleod M, Pearl EJ, Petersen OH, Rawle F, Reynolds P, Rooney K, Sena ES, Silberberg SD, Steckler T, Würbel H. The ARRIVE guidelines 2.0: Updated guidelines for reporting animal research. *PLoS Biol.* 2020 Jul 14;18(7):e3000410. doi: 10.1371/journal.pbio.3000410. PMID: 32663219; PMCID: PMC7360023.
7. Morar N, Skorbung JA. Bioethics and the Hypothesis of Extended Health. *Kennedy Inst Ethics J.* 2018;28(3):341-376. doi: 10.1353/ken.2018.0020. PMID: 30369509.
8. Castelpietra G, Knudsen AKS, Agardh EE, Armocida B, Beghi M, Iburg KM, Logroscino G, Ma R, Starace F, Steel N, Addolorato G, Andrei CL, Andrei T, Ayuso-Mateos JL, Banach M, Bärnighausen TW, Barone-Adesi F, Bhagavathula AS, Carvalho F, Carvalho M, Chandan JS, Chattu VK, Couto RAS, Cruz-Martins N, Dargan PI, Deuba K, da Silva DD, Fagbamigbe AF, Fernandes E, Ferrara P, Fischer F, Gaal PA, Gialluisi A, Haagsma JA, Haro JM, Hasan MT, Hasan SS, Hostiuc S, Iacoviello L, Iavicoli I, Jamshidi E, Jonas JB, Joo T, Jozwiak JJ, Katikireddi SV, Kauppila JH, Khan MAB, Kisa A, Kisa S, Kivimäki M, Koly KN, Koyanagi A, Kumar M, Lallukka T, Langguth B, Ledda C, Lee PH, Lega I, Linehan C, Loureiro JA, Madureira-Carvalho AM, Martinez-Raga J, Mathur MR, McGrath JJ, Mechili EA, Mentis AA, Mestrovic T, Miazgowski B, Mirica A, Mirijello A, Moazen B, Mohammed S, Mulita F, Nagel G, Negoï I, Negoï RI, Nwatah VE, Padron-Monedero A, Panda-Jonas S, Pardhan S, Pasovic M, Patel J, Petcu IR, Pinheiro M, Pollok RCG, Postma MJ, Rawaf DL, Rawaf S, Romero-Rodríguez E, Ronfani L, Sagoë D, Sanmarchi F, Schaub MP, Sharew NT, Shiri R, Shokraneh F, Sigfusdottir ID, Silva JP, Silva R, Socea B, Szócska M, Tabarés-Seisdedos R, Torrado M, Tovani-Palone MR, Vasankari TJ, Veroux M, Viner RM, Werdecker A, Winkler AS, Hay SI, Ferrari AJ, Naghavi M, Allebeck P, Monasta L. The burden of mental disorders, substance use disorders and self-harm among young people in Europe, 1990-2019: Findings from the Global Burden of Disease Study 2019. *Lancet Reg Health Eur.* 2022 Apr 1;16:100341. doi: 10.1016/j.lanepe.2022.100341. PMID: 35392452; PMCID: PMC8980870.
9. Mathur R, Thakur K, Hazam RK. Highlights of Indian Council of Medical Research National Ethical Guidelines for Biomedical and Health Research Involving Human Participants. *Indian J Pharmacol.* 2019 May-Jun;51(3):214-221. doi: 10.4103/0253-7613.262456. PMID: 31391689; PMCID: PMC6644181.
10. Umani Ronchi F, Napoletano G. Uterus Transplantation and the redefinition of core bioethics precepts. *Acta Biomed.* 2021 Nov 3;92(5):e2021435. doi: 10.23750/abm.v92i5.12257. PMID: 34738555; PMCID: PMC8689330.
11. Schaefer GO, Tai ES, Sun S. Precision Medicine and Big Data: The Application of an Ethics Framework for Big Data in Health and Research. *Asian Bioeth Rev.* 2019 Sep 30;11(3):275-288. doi: 10.1007/s41649-019-00094-2. PMID: 33717316; PMCID: PMC7747352.
12. Hartmann BT. Benefit by design: Determining the 'value' of donor human milk and medical products derived from human milk in NICU. *Semin Perinatol.* 2019 Nov;43(7):151157. doi: 10.1053/j.semperi.2019.06.005. Epub 2019 Jun 22. PMID: 31383367.
13. Spector-Bagdady K. Hospitals should act now to notify patients about research use of their data and biospecimens. *Nat Med.* 2020 Mar;26(3):306-308. doi: 10.1038/s41591-020-0795-6. PMID: 32161402; PMCID: PMC7799853.
14. McKeown A, Malhi GS, Singh I. Ethics of Early Intervention in Alzheimer's Disease. *AJOB Neurosci.* 2021 Oct-Dec;12(4):212-223. doi: 10.1080/21507740.2021.1896595. Epub 2021 Mar 26. PMID: 33769219.
15. Naureen Z, Beccari T, Marks RS, Brown R, Lorusso L, Pheby D, Miertus S, Herbst KL, Stuppia L, Henehan G, Falsini B, Lumer L, Dundar M, Bertelli M, Study Group IB. Ethics committees for clinical experimentation at international level with a focus on Italy. *Acta Biomed.* 2020 Nov 9;91(13-S):e2020016. doi:

- 10.23750/abm.v9i1i13-S.10643. PMID: 33170165; PMCID: PMC8023139.
16. Sandgren EP, Streiffer R, Dykema J, Assad N, Moberg J. Attitudes toward animals, and how species and purpose affect animal research justifiability, among undergraduate students and faculty. *PLoS One*. 2020 May 29;15(5):e0233204. doi: 10.1371/journal.pone.0233204. PMID: 32470025; PMCID: PMC7259707.
 17. Little MO, Wickremsinhe MN. Research with pregnant women: a call to action. *Reprod Health*. 2017 Dec 14;14(Suppl 3):156. doi: 10.1186/s12978-017-0419-x. PMID: 29297373; PMCID: PMC5751672.
 18. Padela AI, Aparicio MK. Genethics and Human Reproduction: Religious Perspectives in the Academic Bioethics Literature. *New Bioeth*. 2019 Jun;25(2):153-171. doi: 10.1080/20502877.2019.1606154. PMID: 31130111.
 19. Leśniewski K, Antoszevska B, Baczewska B. Attitudes of Polish Doctors towards Brain Death. *Int J Environ Res Public Health*. 2022 Oct 22;19(21):13729. doi: 10.3390/ijerph192113729. PMID: 36360608; PMCID: PMC9658485.
 20. Mohammadi MMD, Sheikhasadi H, Mahani SA, Taheri A, Sheikhbardsiri H, Abdi K. The effect of bio ethical principles education on ethical attitude of prehospital paramedic personnel. *J Educ Health Promot*. 2021 Aug 31;10:289. doi: 10.4103/jehp.jehp_708_20. PMID: 34667789; PMCID: PMC8459844.
 21. Horton R, Lucassen A. Ethical Considerations in Research with Genomic Data. *New Bioeth*. 2022 Apr 28:1-15. doi: 10.1080/20502877.2022.2060590. Epub ahead of print. PMID: 35484929.
 22. Verheijde JL, Rady MY, Potts M. Neuroscience and Brain Death Controversies: The Elephant in the Room. *J Relig Health*. 2018 Oct;57(5):1745-1763. doi: 10.1007/s10943-018-0654-7. PMID: 29931477; PMCID: PMC6132575.
 23. Hyun I, Munsie M, Pera MF, Rivron NC, Rossant J. Toward Guidelines for Research on Human Embryo Models Formed from Stem Cells. *Stem Cell Reports*. 2020 Feb 11;14(2):169-174. doi: 10.1016/j.stemcr.2019.12.008. Epub 2020 Jan 16. PMID: 31951813; PMCID: PMC7015820.
 24. Molina Pérez A. Brain death debates: from bioethics to philosophy of science. *F1000Res*. 2022 Feb 16;11:195. doi: 10.12688/f1000research.109184.2. PMID: 35844817; PMCID: PMC9253658.
 25. Davies G, Gorman R, Greenhough B, Hobson-West P, Kirk RGW, Message R, Myelnikov D, Palmer A, Roe E, Ashall V, Crudgington B, McGlacken R, Peres S, Skidmore T. Animal research nexus: a new approach to the connections between science, health and animal welfare. *Med Humanit*. 2020 Dec;46(4):499-511. doi: 10.1136/medhum-2019-011778. Epub 2020 Feb 19. PMID: 32075866; PMCID: PMC7786151.
 26. Sandgren EP, Streiffer R, Dykema J, Assad N, Moberg J. Assessing undergraduate student and faculty views on animal research: What do they know, whom do they trust, and how much do they care? *PLoS One*. 2019 Oct 24;14(10):e0223375. doi: 10.1371/journal.pone.0223375. PMID: 31647851; PMCID: PMC6812826.
 27. Casella C, Capasso E, Terracciano L, Delbon P, Fedeli P, Salzano FA, Policino F, Niola M. Ethical and Legal Issues in Gestational Surrogacy. *Open Med (Wars)*. 2018 Apr 18;13:119-121. doi: 10.1515/med-2018-0019. PMID: 29675478; PMCID: PMC5906626.
 28. Mathews DJH, Rabin JT, Quain K, Campbell E, Collyar D, Hlubocky FJ, Isakoff S, Peppercorn J. Secondary Use of Patient Tissue in Cancer Biobanks. *Oncologist*. 2019 Dec;24(12):1577-1583. doi: 10.1634/theoncologist.2018-0376. Epub 2019 Jun 10. PMID: 31182655; PMCID: PMC6975958.
 29. Petkov CI, Flecknell P, Murphy K, Basso MA, Mitchell AS, Hartig R, Thompson-Iritani S. Unified ethical principles and an animal research 'Helsinki' declaration as foundations for international collaboration. *Curr Res Neurobiol*. 2022 Nov 2;3:100060. doi: 10.1016/j.crneur.2022.100060. PMID: 36386861; PMCID: PMC9647342.
 30. Tomlinson T, De Vries RG, Kim HM, Gordon L, Ryan KA, Krenz CD, Jewell S, Kim SYH. Effect of deliberation on the public's attitudes toward consent

	<p>policies for biobank research. Eur J Hum Genet. 2018 Feb;26(2):176-185. doi: 10.1038/s41431-017-0063-5. Epub 2018 Jan 18. PMID: 29348694; PMCID: PMC5838972.</p> <p>31. Mathur R, Swaminathan S. National Ethical Guidelines for Biomedical and Health Research Involving Human Participants, 2017: A commentary. Indian J Med Ethics. 2018 Jul-Sep;3(3):201-204. doi: 10.20529/IJME.2018.065. PMID: 30211674.</p> <p>32. Weil CJ. Ethical, Legal, and Policy Issues Surrounding Biospecimen Research Conducted or Supported in the USA. Biopreserv Biobank. 2022 Feb 9. doi: 10.1089/bio.2021.0094. Epub ahead of print. PMID: 35138936.</p> <p>33. Jones BP, Ranaei-Zamani N, Vali S, Williams N, Saso S, Thum MY, Al-Memar M, Dixon N, Rose G, Testa G, Johannesson L, Yazbek J, Wilkinson S, Richard Smith J. Options for acquiring motherhood in absolute uterine factor infertility; adoption, surrogacy and uterine transplantation. Obstet Gynaecol. 2021 Apr;23(2):138-147. doi: 10.1111/tog.12729. Epub 2021 Mar 19. PMID: 34248417; PMCID: PMC8252631.</p> <p>34. Carroll K, Kroløkke C. Freezing for love: enacting 'responsible' reproductive citizenship through egg freezing. Cult Health Sex. 2018 Sep;20(9):992-1005. doi: 10.1080/13691058.2017.1404643. Epub 2017 Nov 29. PMID: 29185876.</p> <p>35. Daca-Roszak P, Swierniak M, Jaksik R, Tyszkiewicz T, Oczko-Wojciechowska M, Zebracka-Gala J, Jarzab B, Witt M, Zietkiewicz E. Transcriptomic population markers for human population discrimination. BMC Genet. 2018 Aug 7;19(1):54. doi: 10.1186/s12863-018-0663-2. PMID: 30086702; PMCID: PMC6081795.</p> <p>36. Brown MT. The somatic integration definition of the beginning of life. Bioethics. 2019 Nov;33(9):1035-1041. doi: 10.1111/bioe.12638. Epub 2019 Aug 26. PMID: 31452225.</p> <p>37. O'Leary D. Ethical classification of ME/CFS in the United Kingdom. Bioethics. 2019 Jul;33(6):716-722. doi: 10.1111/bioe.12559. Epub 2019 Feb 8. PMID: 30734339.</p> <p>38. Newson AJ, de Lacey S, Dowling DK, Murray S, Sue CM, Thorburn DR, Gillam L, Degeling C. Public attitudes towards novel reproductive technologies: a citizens' jury on mitochondrial donation. Hum Reprod. 2019 Apr 1;34(4):751-757. doi: 10.1093/humrep/dez021. PMID: 30865256; PMCID: PMC6443113.</p> <p>Інформаційні ресурси</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Великий блог біотетики сьогодні https://bioethicstoday.org/blog/ 2. Американський журнал біоетики: https://www.tandfonline.com/toc/uajb20/current 3. Емпіричний біоетичний журнал: https://www.tandfonline.com/toc/uabr21/current 4. Біотичні центри: 5. https://bioethicstoday.org/ethics-centers-departments-programs/ 6. Національна бібліотека України імені В.І. Вернадського: режим доступу: http://nbuv.gov.ua.
<p>Політика дисципліни</p>	<p>Обов'язки осіб, які навчаються в Університеті:</p> <p>Особи, які навчаються в Університеті, зобов'язані:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) дотримуватися вимог законодавства, Статуту та правил його внутрішнього розпорядку; 2) виконувати вимоги з охорони праці, техніки безпеки, виробничої санітарії, протипожежної безпеки, передбачені відповідними правилами та інструкціями; 3) виконувати вимоги освітньої (наукової) програми (індивідуального навчального плану (за наявності), дотримуючись академічної доброчесності, та досягати

	<p>визначених для відповідного рівня вищої освіти результатів навчання.</p> <p><u>Відвідування занять:</u> аспіранти очної (вечірньої) форми навчання зобов'язані відвідати не менше, як 50 % від загального обсягу аудиторних занять, аспіранти заочної форми навчання – не менше 20 %.</p> <p><u>Визнання і перезарахування результатів навчання:</u> Визнання результатів навчання у неформальній освіті розповсюджується на дану дисципліну, забезпечуючи, таким чином, формування своєї індивідуальної освітньої траєкторії. Визнанню підлягають результати навчання, отримані у неформальній освіті, що за тематикою, обсягом вивчення та змістом відповідають як навчальній дисципліні в цілому, так і її окремому розділу, темі.</p> <p><u>Дотримання академічної доброчесності</u> здобувачами під час вивчення дисципліни передбачає:</p> <ul style="list-style-type: none"> - самостійне виконання навчальних завдань, завдань поточного і підсумкового контролів; - посилення на джерела інформації у разі запозичень ідей, тверджень, відомостей; - надання достовірної інформації по результати навчання; дотримання норм законодавства про авторське право.
Викладачі	<p>Стецук Євген Валерійович – к.мед.н., доцент, доцент кафедри гістології, цитології та ембріології Полтавського державного медичного університету</p> <p>https://orcid.org/0000-0002-4239-2618</p>
Оригінальність навчальної дисципліни	Авторський курс
Розробники	<i>Стецук Євген Валерійович</i> – к.мед.н., доцент, доцент кафедри гістології, цитології та ембріології Полтавського державного медичного університету
Контакти	<p>Кафедра гістології, цитології та ембріології Адреса: 36011, м. Полтава, вул. Шевченко 23 Телефон: 0677576793</p>